

Európske poľnohospodárstvo a klimatické zmeny

Európske poľnohospodárstvo bude aj naďalej ovplyvňované klimatickými zmenami. Relatívne rýchly rast priemerných teplôt, ktorý vedecké kruhy očakávajú v budúcom storočí, bude spôsobovať problémy a výzvy, ktoré vyrieši skôr prispôsobenie poľnohospodárstva ako politické zásahy a legislatívne úpravy.

Odčlenenie priamych platieb od poľnohospodárskej produkcie by mohlo prispieť k nevyhnutnej produkčnej flexibilitě. Jedným z cieľov decouplingu je umožniť farmárom reagovať na rôzne vonkajšie vplyvy. V minulosti napríklad väzby medzi priamymi platbami a produkciou podnecovali farmárov k pestovaniu plodín s vysokými nárokmi na vodu dokonca aj v oblastiach, kde bola voda vzácnou komoditou. Teraz majú možnosť pestovať plodiny vhodné pre suché podnebie.

Menej emisií z poľnohospodárstva

Je pravdepodobné, že odklon od intenzifikácie, vyplývajúci zo súčasných politických zmien prispeje k zníženiu podielu poľnohospodárstva na celkovej tvorbe emisií skleníkových plynov.

Podľa komisárky Boelovej v roku 1990 pochádzalo 11% skleníkových plynov vznikajúcich v Európskej únii z poľnohospodárstva a v roku 2004 tento údaj klesol na 9%. Z údajov komisie vyplýva, že od roku 1990 do roku 2004 klesli celkové emisie skleníkových plynov v EÚ-15 o 10% a v EÚ-25 o 14%. Očakáva sa, že tento trend bude pokračovať tak, že v roku 2010 budú emisie z európskeho poľnohospodárstva o 16% nižšie v porovnaní s úrovňou v roku 1990.

Budúce požiadavky na vodu budú závisieť od rentability rôznych plodín, pokroku závlhovej techniky, ekonomickej návratnosti alebo rezervoárov vody na farme, cien a poplatkov za vodu.

Význam verejného akceptovania genetických úprav plodín odolných voči suchu a skutočný priestor pre produkovanie takýchto odrôd by mohli ovplyvniť model budúcej poľnohospodárskej produkcie.

Dôsledky globálneho otepľovania

Podľa Martina Parryho, jedného z najuznávanejších analytikov na túto problematiku sú vplyvy globálneho otepľovania nasledovné:

- zvýšenie ročných teplôt o 0,1°C až 0,4°C v priebehu dekády,
- horúce letá sa budú do roku 2020 vyskytovať dvakrát častejšie (v Španielsku päťkrát častejšie),
- letá v južnej Európe budú suché,
- zimy v severnej Európe budú vlhšie a intenzita zrážok sa zvýši,
- vyskytnú sa ďalšie riziká: najvýznamnejším je možná zmena povahy a chovania Golfského prúdu.

Podľa Parryho bude poľnohospodárstvo ovplyvňovať hlavne vytváranie teplejších pomerov na severe Európy, suchších na juhu s intenzifikáciou zrážok a zvýšeným výskytom extrémne horúcich dní alebo období. To by mohlo zvýhodniť hospodárenie na severe a znevýhodniť poľnohospodárstvo na juhu. Nákladné to bude na severe aj na juhu. Na juhu by mal byť väčší

nedostatok vody a v strede, na severe a v horských oblastiach by malo byť viac záplav. Súčasné environmentálne problémy, ako je na juhu rozširovanie púští a vyplavovanie pôdy na severe môžu situáciu ešte zhoršovať.

Zmena klimatických zdrojov

Celkovo však, podľa Parryho analýzy, nastane „pravdepodobne geografická zmena klimatických podmienok orientovaná z juhu na sever Európy a zvýši sa rozdiel vo vybavení prírodnými danosťami medzi severom a juhom Európy“.

Jedným z najvýznamnejších aspektov klimatických zmien je ich vplyv na dostupnosť vody. Na severe môže byť príliš veľa vody v určitých obdobiach, so zvýšením rizika záplav a nedostatkom vody na juhu. Tiež je pravdepodobné, že bude zvýšené riziko záplav v horských oblastiach. Odhaduje sa napríklad, že v Alpách sa zvýši riziko záplav o 20%.

Očakáva sa, že celkovo by mal byť model klimatických zmien pre európske poľnohospodárstvo prospešný. Keď berieme do úvahy dôsledky klimatických zmien vo svetovom meradle, mala by byť Európa vystavená menším negatívnym dôsledkom ako väčšina iných regiónov. To predstavuje príležitosť zvýšiť podiel Európy na svetovej produkcii potravín a z globálneho hľadiska môže byť nevyhnutné zvýšiť produkciu potravín v Európe s cieľom udržať globálnu potravinovú bezpečnosť.

Zatiaľ čo komisárka Boelová pochybuje o veľkom význame politiky pri riešení klimatických zmien, Parry tvrdí, že existujú rôzne línie politického vývoja, ktorými by bolo možné sa riadiť.

Možné politické reakcie

Objavujú sa tvrdenia, že môže dôjsť k zmenám podpornej politiky medzi severom a juhom, s dôrazom na politiku potrebnú na podporu vývoja v južnej Európe, ak sú tam väčšie environmentálne problémy.

Je pravdepodobné, že úvahy o klimatických zmenách budú musieť byť zapracované do politiky rozvoja vidieka EÚ a regionálnych podporných politík – do oblastí ako je environmentálna politika alebo smernice o vode.

Vo veľkom rozsahu sa s týmto názorom stotožnila komisárka Boelová. „Farmári už musia plniť všetky environmentálne pravidlá. Možno bude treba viac pravidiel; ja si ale myslím, že by sme mali dať farmárom pozitívne stimuly – stimuly na prispôbenie ich farmových štruktúr a produkčných metód a na pokračovanie zabezpečovania environmentálnych služieb“. Mala by byť schválená politika rozvoja vidieka, ktorá by sa dokázala vysporiadať s klimatickými zmenami. „V rámci druhého piliera SPP zreteľne odmeňujeme farmárov a iných vlastníkov pôdy za environmentálne prínosy a služby, ktoré poskytujú. A ako som uviedla, aj politika rozvoja vidieka podporuje úsilie prispôsobiť sa rôznym výzvam, environmentálnym a iným“.

Pravdepodobne budú potrebné politiky na riešenie rizík a možných kríz, tak ako opatrenia rizikového manažmentu v novom režime trhu s ovocím a zeleninou a návrhoch pre odvetvie vína.

Nedostatok informácií

Medzi mnohými analytikmi vládne skepticizmus ohľadom skutočnej povahy a pravdepodobného rozsahu globálneho otepľovania. Podobne ako väčšina realistických

komentátorov o problémoch klimatických zmien aj komisárka Boelová pripúšťa, že nemáme dostatok spoľahlivých informácií o pravdepodobnom rozsahu a dôsledkoch globálneho otepľovania.

Uvažujúc o problémoch súvisiacich s klimatickými zmenami v perspektíve komisárka dodala: „Dokonca ani keby by mi Európska únia náhle dala zajtra neobmedzený rozpočet, nebola by som schopná vytvoriť perfektnú politiku, umožňujúcu našim farmárom žiť s klimatickými zmenami“.

Zdroj: Agra Europe, , č. 2266, (6. júl 2007), A/1.

SPP by sa mala zamerať na klimatické zmeny

Podľa diskusie Európskej komisie k dokumentu, ktorý bol prezentovaný pre Agra Europe koncom mája, by mala Európska únia viac pomáhať farmárom prispôbovať sa klimatickým zmenám.

Podľa dokumentu bude zvyšovanie teplôt spôsobovať pokles úrod plodín v južnej Európe a ich zvyšovanie na severe. Prispôbovanie klimatickým zmenám by sa malo stať „jasným cieľom“ celej politiky EÚ a zákonov ovplyvňujúcich poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka.

Nadmerné teploty vyvolané vznikajúcimi skleníkovými plynmi v atmosfére sa už v Európe významne prejavili.

„Prispôbenie bude vyžadovať zmeny využívania pôdy, produkčných metód, poľnohospodárskych štruktúr a stratégií“, uvádza sa v dokumente. Prispôbenie sa klimatickým zmenám a zmierňovanie klimatických zmien by malo byť plne integrované a znovu posilnené v oboch pilieroch SPP: podpore príjmov a rozvoji vidieka.

Najviac podľa dokumentu klesnú úrody plodín v Španielsku a Portugalsku, a to na konci tohto storočia až o 60%, pretože zrážky klesnú až o 40% a teploty sa zvýšia až o 5 stupňov Celzia.

V Škandinávii a Pobaltských štátoch sa teploty môžu zvýšiť rovnako o 4,5 stupňa, pričom sa predlžuje vegetačné obdobie a zvyšujú úrody; zmeny by mohli tiež spôsobiť objavenie nových škodcov a chorôb. V Európe pravdepodobne vyššie teploty ovplyvnia životné podmienky dobytky a zvýšia šance pre rozširovanie infekčných chorôb. Globálne otepľovanie môže tiež znamenať viac prípadov „infekcií vyvolaných potravou“, ako napr. salmonelózy.

Nové metódy hospodárenia

S cieľom pomôcť farmárom prispôbiť produkciu meniacim sa teplotám a poskytnúť ďalšiu podporu príjmov pre tých, ktorí sú najviac zasiahnutí, dokument odporúča podporu opatrení na zlepšenie manažmentu pôdy, ako napr. nižšiu úroveň obrábania, aby sa minimalizovalo uvoľňovanie organického uhlíka.

Dokument uvádza, že v tomto roku Európska komisia vydá publikáciu o vzťahu medzi poľnohospodárstvom a klimatickými zmenami. V roku 2008 bude vydaná publikácia o vplyve klimatických zmien na zdravie ľudí a zvierat.

Veľmi očakávaná „zdravotná prehliadka“ SPP plánovaná na rok 2008, poskytne možnosť pre zapracovanie opatrení na prispôsobenie sa klimatickým zmenám do poľnohospodárskej politiky EÚ.

Zdroj: Agra Europe, č. 2261, (1. jún 2007), EP/7

EÚ vyzýva farmárov, aby sa prispôbili klimatickým zmenám

V novej Zelenej knihe vydanej koncom júna 2007, Európska komisia uviedla, že farmári budú musieť pestovať rôzne plodiny a platiť viac za vodu, ktorú využívajú, aby sa prispôbili „neodvratným“ klimatickým zmenám. Dokument navrhuje politické riešenia prispôbenia meniacim sa podmienkam. V dokumente sa uvádza „Určitý stupeň klimatických zmien je neodvratný v priebehu tohto storočia a neskôr, aj napriek úspešným snahám o prispôbenie sa“. K zmenám dôjde aj keď sa EÚ usiluje o zníženie emisií skleníkových plynov.

Dokument varuje, že predpokladané klimatické zmeny ovplyvnia úrody plodín, manažment živočíšnej výroby a rozmiestnenie produkcie. Horúce vlny, suchá a škodcovia pravdepodobne zvýšia výskyt neúrod.

Prispôbenie predpokladá vývoj takých plodín, ktoré môžu prosperovať pri nižších zrážkach v južnej Európe a vyšších v severných krajinách ako Švédsko. Zmena osevného postupu je považovaná za ďalšie možné riešenie.

V dokumente sa spomína „neadekvátne oceňovanie vody“ a argumentuje sa, že spotrebitelia by mali platiť zodpovedajúce poplatky dokonca aj za malé množstvo vody, ktoré chcú využívať.

Niektoré mestské úrady v južnej Európe vyvinuli spolu s farmármi iniciatívy na šetrenie vody prostredníctvom elektronického manažmentu a systémov distribúcie pre zavlažovanie plodín. V dokumente sa farmárom odporúča udržiavať uhlík v pôde obmedzením obrábania na minimum. Oraním polí sa uvoľňuje uhlík do atmosféry.

Obozretnosť ohľadom biopalív

V spomínanom dokumente sa vyjadruje varovanie ohľadom cieľa EÚ zabezpečiť 10% podiel biopalív na všetkých dopravných palivách do roku 2020.

Pri uvažovaní o potenciálnej katastrofe, ktorú môžu spôsobiť klimatické zmeny v úrodách rastlín a zásobách potravín „mal by byť odhadnutý potenciálny dopad produkcie energie na globálne zásoby potravín“, uzatvára dokument. „Úloha farmárov ako ochrancov životného prostredia bude nadobúdať čoraz väčší význam, pretože nepredvídateľné počasie predstavuje stále väčší problém.

Budúcoročná veľmi očakávaná „zdravotná prehliadka SPP“ poskytne možnosť modernizovať poľnohospodárske subvencie tak, aby pomohla európskemu poľnohospodárstvu prispôbiť sa, uzatvára dokument.

Zdroj: Agra Europe, , č. 2265, (29. jún 2007), EP/10.

